

ΦΩΤΑ-ΟΛΟΦΩΤΑ

Του Αλάξανδρου Παπαδιαμάντη

Εκινδύνευε να βυθισθεί εις το κύμα η μικρή βάρκα του Κωνσταντή του Πλαντάρη, πλέουσα ανάμεσα εις βουνά κυμάτων, έκαστον των οποίων ήρκει δια να ανατρέψει πολλά και δυνατά σκάφη και να μη αποκάμει, και εις αβύσσους, εκάστη των οποίων θα ήτο ικανή να καταπίει εκατόν καράβια και να μη χορτάσει. Ολίγον ακόμη και θα κατεποντίζετο. Άγριος εφύσα βορράς, οργώνων βαθέως τα κύματα, και η μικρά φελούκα, δια να μην αρμενίζει κατεπάν' τον αέρα, είχε μαϊνάρει το πανί της, και είχε μείνει ξυλάρμενη και ωρτσάριζε κι εδοκίμαζε να κάμει βόλτες. Του κάκου. Μετ' ολίγον η θάλασσα επήρε τον ελεεινόν φελλόν εις την εξουσίαν της, και ο άνεμος τον έσυρεν εδώ κι εκεί, και ο Κωνσταντής ο Πλαντάρης εξέμαθεν εις την στιγμήν όσας βλασφημίας ήξευρε και ησχολείτο να κάμει την προσευχήν του, ενώ ο μικρός σύντροφός του, ο ναύτης Τσότσος, νέος δεκαεπτά χρόνων, εγδύνετο και ητοιμάζετο να πέσει εις την θάλασσαν, ελπίζων να σωθεί κολυμβών, και ο μόνος επιβάτης των, ο ζωέμπορος Πραματής, έκλαιε και εύρισκεν ότι δεν ήξιζε τον κόπον ν' αρμενίσει τις τόσην θάλασσαν δια να πνιγεί, αφού η γη ήτο ικανή να σκεπάσει με το χώμα της τόσους και τόσους.

Εκινδύνευε ν' αποθάνει από τους πόνους η Μαχώ, η γυναίκα του Κωσταντή του Πλαντάρη, νεόγαμος, πρωτάρα. Η Πλανταρού, η πεθερά της, είχε καλέσει από το βράδυ της προλαβούσης ημέρας την μαμμήν την Μπαλαλίαν και την εμπροσθινήν την Σωσάνναν. Αι δύο γυναίκες, τεχνίτισσαι εις το είδος των, και η μήτηρ του συζύγου της κοιλοπονούσης, φιλόστοργος, ως πάσα πενθερά ήτις δεν επιθυμεί τον θάνατον της νύμφης της, όταν αύτη είναι πρωτάρα, πριν βεβαιωθεί ότι θα επιζήσει το παιδίον, δια να ασφαλισθεί η κληρονομία της προικός, επροσπάθουν, όσον το δυνατόν, να ανακουφίσουν τους πόνους της ωδινούσης. Και είχαν ανατείλει ήδη η άλλη ημέρα και ακόμη η γυνή εκοιλοπόνει, και η μαμμή, η εμπροσθινή και η πενθερά συνεπόνουν με αυτήν, και ο καλογερόπαπας του Μετοχίου του Αγίου Σπυρίδωνος είχε λάβει εντολήν να ψάλει μικράν και μεγάλην Παράκλησιν προς βοήθειαν της ωδινούσης.

Το σπιτάκι έκειτο επάνω εις την κορυφήν του μικρού νησιδίου προς μεσημβρίαν. Την πρωίαν της Παρασκευής, η βάρκα του Πλαντάρη είχε φανεί αντικρύ, αγωνιώσα εις τα κύματα, και δύο παιδιά του γιαλού, απ' εκείνα που περνούν τον καιρόν των κάτω από τον αρσανάν, μη γνωρίζοντα επί της ξηράς άλλην διατριβήν από τας συρμένας έξω φελούκας, ούτε άλλο παιγνίδι από την θάλασσαν, ήλθαν να πάρουν τα συχαρίκια της Πλανταρούς, ακούσαντα την είδησιν από πορθμείς, οι οποίοι είχαν αναγνωρίσει μακρόθεν την βάρκαν. Και τότε η Πλανταρού είδε, κι εκατάλαβεν από την τρικυμίαν, όπου ήτο εις το πέλαγος, ότι η βάρκα ανεβοκατέβαινε εις τα κύματα κι εκινδύνευε να βουλιάξει, και τότε ενόησε τι θα 'πει να 'χει κανείς «δυο χαρές και τρεις τρομάρες». Διότι διπλή μεν χαρά θα ήτο να έφτανεν αισίως ο υιός της, να εγέννα με το καλόν και η νύμφη της· τριπλή δε τρομάρα ήτο ο κίνδυνος του υιού της, ο κίνδυνος της νύμφης της και ο κίνδυνος του προσδοκωμένου νεογνού. Ίσως δε θα ήτο τετραπλή η τρομάρα, αν προσετίθετο και ο φόβος μήπως τυχόν και η νύμφη της γεννήσει ...θήλυ.

* * *

Επάνω εις την κορυφήν του λόφου, ευρίσκετο μονήρες το σπιτάκι, και κάτω εις την ακρογιαλιάν ήτο κτισμένον το χωρίον. Διακόσια σπίτια αλιέων, πορθμέων και ναυτών. Έν μίλιον απείχε το σπιτάκι από το χωρίον. Υπήρχε μικρός επισφαλής όρμος, αλλά δεν ήτο λιμήν. Έβλεπε μόνον προς μεσημβρίαν. Η αγωνία της βάρκας του Πλαντάρη ήτο ορατή από την πολίχνην, ορατή και από τον μεμονωμένον οικίσκον.

Η Πλανταρού ήρχισε τότε να μέμφεται πικρώς τον υιόν της δια την τόλμην και την αποκοτιά του. Τι ήθελε, τι γύρευε τέτοιες μέρες να κάμει ταξίδι; Δεν άκουε, ο βαρυκέφαλος, τη μάννα του, τι του έλεγε. Ακόμη τα Φώτα δεν είχαν έλθει. Ο Σταυρός δεν είχε πέσει στο γιαλό. Τον αβάσταχτο είχε; Δεν εκαρτερούσε, ο απόκοτος, δύο τρεις ημέρες, να φωτισθούν τα νερά, να αγιασθούν οι βρύσες και τα ποτάμια, να φύγουν τα σκαλικαντζούρια; Καλά να πάθει, γιατί δεν την άκουσε.

Όσον υψώνετο ο ήλιος προς το μεσουράνημα, τόσο ηύξανε και η αγωνία της Πλανταρούς. Η νύμφη της, υποστηριζομένη όπισθεν από την Μπαλαλού και κρεμαμένη έμπροσθεν από τον τράχηλον της Σωσάννας, εμούγκριζεν ως αγελάδα. Ο άνεμος εκεί κάτω, εις το πέλαγος, εφαινέτο ότι απεμάκρυνε το πλοιάριον αντί να το προσεγγίσει εις την ακτήν. Η βάρκα ολονέν εξέπεφτε μακρύτερα, αισθητώς εις το βλέμμα. Εις την νύμφην της η Πλανταρού εφυλάχθη να είπει τίποτα. Μόνον εξήρχετο συχνά εις τον εξώστην, προσποιουμένη ότι ήθελε να κουβαλήσει το εν και το άλλο, και

έμεναν επί μακρόν κι εκοίταζε. Δεν επανήρχετο ειμή αν την ανεκάλει η μαμμή, η Μπαλαλού.

Επλησίαζεν ήδη η μεσημβρία και η αγωνία της Πλανταρούς έφθασεν εις το κατακόρυφον. Δεν εφαινετο πλέον να υπάρχει ελπίς. Ο υιός της θα επνίγετο εκεί εις το άσπλαχνον πέλαγος, και την νύμφην της ομού με το έμβρυον θα την εσκεπαζεν η «μαύρη γης».

Τέλος, η γραία απέκαμε. Η βάρκα έγινε αφαντη...Και η σύζυγος του υιού της εγέννησεν ...άρρεν. Ω! το στρίγλικο, το κακοπόδαρο, ω! το γρουσουζικο, οπού ψωμόφαγε τον πατέρα του! Πνίξτε το! Σκοτώστε το! Τι το φυλάτε; Πετάτε το στο γιαλό, να πα να βρει τον πατέρα του! Κ'αυτή, η γουρουνοποδαρούσα η μάννα του, αυτή η πρωτάρα, η στερεμένη, αυτή η λεχώνα η λοχεμένη!... Ημπορείς, μαμμή, να την καρυδοπνίξεις, κειδά που θα ψοφολογήσει, στο κρεβάτι της, να στραμπουλήξεις με τη χεράρα σου και της κλήρας το λαιμό, να πούμε πως εγεννήθηκε παθαμένο το παιδί, και πως η μάννα ετελείωσε, καθώς κάθισε στα σκαμνιά, ημπορείς;

* * *

Δεν την εσκεπασεν η μαύρη γης την ταλαίπωρον μητέρα ομού με τον καρπόν των σπλάχνων της, και το πέλαγος ίλεων δεν επνίξε τον πατέρα. Ο Πλαντάρης είχε τελειώσει προ πολλού την προσευχήν του, και ο μικρός ναύτης, ο Τσότσος, είχε φορέσει εκ νέου το υποκάμισον και την περισκελίδα του. Ο ζωέμπορος ο Πραματής επείσθη ότι ήτο καλός χριστιανός και ότι ήτο προωρισμένος να ταφεί εις ευλογημένον χώμα. Ο άνεμος είχε κοπάσει περί το δειλινόν, και ο κυβερνήτης ανέλαβε το κράτος του επί του μικρού σκάφους. Έπιασε δυνατά το τιμόνι και με τα πολλά ορτσαρίσματα ήλθεν η φελούκα εις μέρος απαγγερόν, δίπλα εις την ξηράν, ολίγα μίλια απώτερον του μικρού όρμου. Δια τούτο η βάρκα είχε γίνει αφαντος εις τα όμματα της Πλανταρούς, ήτις δεν είχε παύσει ν'αγναντεύει από το ύψος του εξώστου. Έφθασε δε ασφαλώς εις τον όρμον, ευθύς ως έπεσεν εντελώς ο άνεμος, βασίλευμα ηλίου.

Δεύτερα συχαρίκια επήραν της Πλανταρούς. Ο υιός της, αποστάζων άλμην, κατάκοπος, θαλασσοπνιγμένος, έφθασεν εις το σπιτάκι, άμα ενύκτωσε, κι εκεί μόνον έμαθε την ευτυχή είδησιν, ότι η συμβία του τού είχε γεννήσει κληρονόμον.

* * *

Την επαύριον ήσαν Φώτα. Την άλλην ημέραν Ολόφωτα. Την εσπέραν της μεγάλης εορτής, άμα τη τριημερεύσει της λεχούς και του παιδίου, έβαλαν την σκαφίδα κάτω εις το πάτωμα και εγέμισαν με χλιαρόν

νερόν βρασμένον με δάφνας και με μύρτους. Επρόκειτο να τελέσουν τα «κολυμπίδια» του παιδίου.

Η καλή μαμμή, η Μπαλαλού, εξήπλωσε το βρέφος μαλακά επί των ηπλωμένων κνημών της και ήρχισε να λύει τα σπάργανα. Είχε νυκτώσει. Μία λυχνία και δύο κηρία έκαιον επί χαμηλής τραπέζης. Το παιδίον, παχύ, μεγαλοπρόσωπον, με αόριστον ροδίζοντα χρώτα, με βλέμμα γαλανίζον και τεθηπός, ανέπνεε και ησθάνετο άνεσιν, καθ'όσον απηλλάσσετο των σπαργάνων.

Εμειδία προς το φως, το οποίον έβλεπε, κι έτεινε την μικράν χείρα δια να συλλάβει την φλόγα. Την άλλην χείρα την είχε βάλει εις το στόμα του, κι επιπίλιζε, επιπίλιζε. Τι ησθάνετο; Απερίγραπτον.

Η καλή μαμμή αφήρεσεν όλα τα σπάργανα, απέσπασεν αβρώς την φουστίτσαν και το υποκάμισον του βρέφους και το έρριπεν απαλώς εις την σκαφίδα. Ήρχισε να το πλύνει και να αφαιρεί τα άλατα, με τα οποία το είχε πιτυρίσει κατά την στιγμήν της γεννήσεως, αφού το είχε αφαλοκόψει. Αφήρεσε και το βαμβάκιον, με το οποίον είχε περιβάλει τας παρειάς και την σιαγόνα του παιδίου, δια να κάμει άσπρα γένεια.

Έλαβε την «μασά», την σιδηράν λαβίδα, από την εστίαν και την έβαλε μέσα εις την σκάφην, δια να γίνει το παιδίον σιδεροκέφαλον.

Το βρέφος ήρχισε να κλαυθυρίζει, ενώ η μαμμή εξηκολούθει να το πλύνει μαλακά και να το υποκορίζεται άμα: «Όχι, χαδούλη μ', όχι, χαδιάρη μ'! όχι κεφαλά μ', πάπο μ', χήνο μ'!» Και συγχρόνως ο πατήρ, η μήτηρ, η μαμμή, η Πλανταρού και άλλοι συγγενείς και φίλοι παρόντες, έρριπτον αργυρά νομίσματα, δια ν' ασημώσουν το παιδίον. Τα απέθετον αβρώς επί του στέρνου και της κοιλίας του βρέφους, και ολισθαίνοντα έπιπτον εις τον πάτον της σκάφης.

Το παιδίον δεν έπαυε να κλαίει, και η μαμμή το εκολύμβιζεν ακόμη, το εκολύμβιζεν. Κολύμβα, τέκνον μου, εις την σκάφην σου, κολύμβα και απόβαλε την άλμην σου εις το γλυκόν νερόν. Θα έλθει καιρός ότε θα κολυμβάς εις το αλμυρόν κύμα, καθώς εκολύμβησεν όλος, χθες ακόμη, ο πατήρ σου με την σκάφην του. «Φωνή Κυρίου επί των υδάτων, ο Θεός της δόξης εβρόντησε, Κύριος επί των υδάτων πολλών».

* * *

Την επαύριον, εορτήν της Συνάξεως του Αγίου Ιωάννου του Βαπτιστού, έμελλε να βαπτισθεί το παιδίον, επειδή είχε συμβεί να γεννηθεί ούτω τας παραμονάς της εορτής, πριν περάσουν όλως τα Φώτα. Αλλά την εσπέραν, μετά τα κολυμπίδια, δείπνον παρετέθη εις την οικίαν. Η μαμμή εμάζωξε μετά προσοχής, όλα τα αργυρά κέρματα, ημιτάλληρα και

σβάντζικα και δραχμάς, τα εκομβόδεσεν εις το μανδήλιόν της, ενώ οι παρεστώτες εφώναζαν γύρωθεν: «Να ζήσει! σιδεροκέφαλος!» και επηύχοντο εις την μαμμή «καλή ψυχή».

Είτα η Μπελαλού εσπόγγισε καλώς το παιδίον με μέγα λευκόν προσόψιον, του εφόρεσε καινούργιον καθαρόν υποκάμισον και ποδίτσαν, το ανέκλινεν επί των κνημών της, και ήρχισε να το περιβάλλει με τα σπάργανα.

Ο ζωέμπορος, ο Πραματής, είχεν έλθει εις τα κολυμπίδια, και εδήλωσεν ότι επεθύμει να γίνει ανάδοχος του βρέφους, εις μνήμην του προχθεσινού εν θαλάσση κινδύνου και της διασώσεως.

Ο μικρός ναύτης, ο Τσότσος, είχεν έλθει έως την θύραν, και ίστατο θεωρών μακρόθεν την τελετήν του κολυμβήματος. Ο γείτων, ο Δημήτρης ο Σκιαδερός, πρωτοξάδελφος του Κωνσταντή του Πλαντάρη, δεν είχε φανεί εις την οικίαν από πέρυσι, από την ημέραν του γάμου. Αλλά την εσπέραν ταύτην επήρε την γυναίκα του την Δελχαρώ και τα παιδιά του, εκ των οποίων δύο εκράτει αυτός αρμαθιαστά από την μίαν χείρα, το εν πενταετές και το άλλο τετραετές, τρίτον διετές, έφερεν υπό την μασχάλην, εν πενταμηνίτικον βρέφος εβύζαιεν εις τους κόλπους της η γυνή του, και δύο άλλα επτά και οκτώ ετών την ηκολούθουν κρατούμενα από το φουστάνι της, κι επαρουσιάσθη χαμογελών, χαίρων δια την χαράν του συγγενούς του, γεμάτος ευχάς και συγχαρητήρια.

Εκάθισαν όλοι εις την τράπεζαν. Δεξιά η Μπαλαλού, η μαμμή, αριστερά η μπροσθινή, η Σωσάννα, καταμεσής ο πατήρ του νεογνού. Δεξιόθεν της Σωσάννας η Πλανταρού, κατόπιν ο ζωέμπορος ο Πραματής και δύο τρεις άλλοι. Το λοιπόν του χώρου κατείχετο από τον Δημήτρη τον Σκιαδερόν και από την φαμελιά του.

Ήρχισαν να τρώγουν. Τα παιδιά του Δημήτρη του Σκιαδερού δεν εταιριάζοντο εύκολα. Εφώναζαν, εγρίνιαζαν, κι εθορυβούσαν. Το ένα ήθελε τσιτσι, δεν ήθελε μαμμά. Το τρίτον, κλαυθμηρίζον, εζήτηι βρυ. Το τέταρτον ήθελε γλυκό, δεν του ήρεσε το τυρί. Η ταλαίπωρος η λεχώ υπέφερε κάπως από τον θόρυβον.

Ήρχισαν αι προπόσεις. Ηύχοντο εις τον πατέρα να του ζήσει, και εις την λεχώ «καλή σαράντιση». Πρώτη έπιεν η μαμμή, δεύτερος ο πατήρ, τρίτη η γραία Σωσάννα, η μπροσθινή.

Όταν ήλθεν η σειρά της Πλανταρούς να πεί εις την υγείαν της νύμφης της, ευχήθη με τρεις διάφορους τόνους φωνής:

– Εβίβα, νύφη, με το καλό να σαραντίσεις... Κι ό,τι είπα, παιδάκι μ'...αστοχιά στο λόγο μου!

(1894)